

Transparentní vlastnictví společností, které se ucházejí o veřejné prostředky

Janusz Konieczny, Nadační fond proti korupci, Praha

Současný stav umožňuje vznik situace, kdy veřejné prostředky získávají zcela anonymní společnosti. Tato anonymita způsobuje velmi netransparentní prostředí a pro orgány činné v trestním řízení je často nemožné vypátrat skutečné příjemce prostředků z korupčních kauz.

Problém je možné vyřešit pomocí dvou opatření:

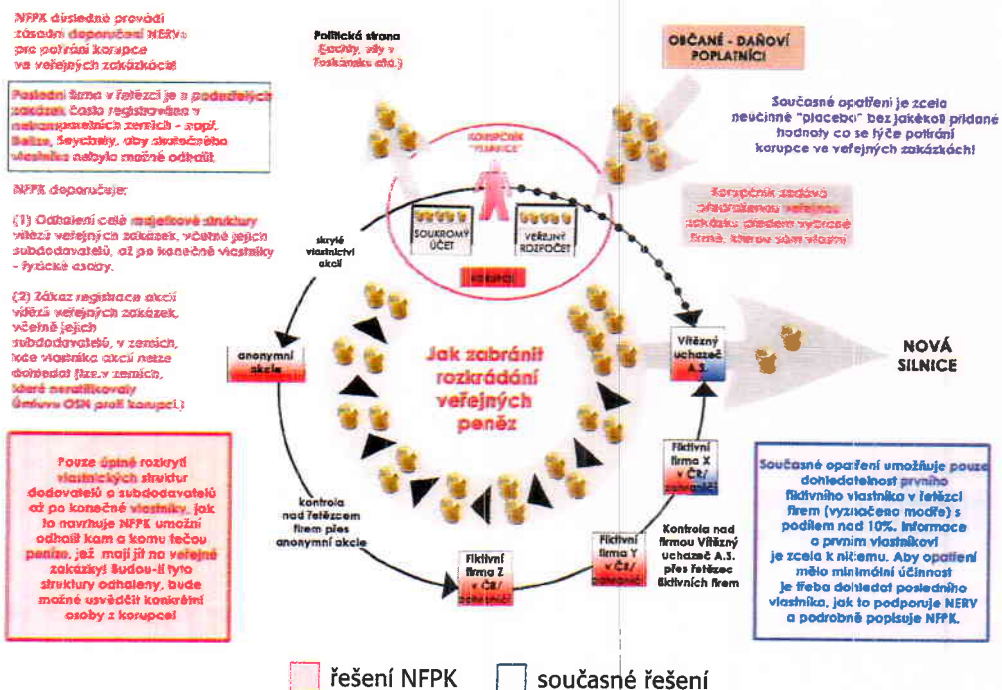
- zrušení anonymních akcií (listinných akcií) a jejich zaknihování v centrálním depozitáři, případně uložení v bance – imobilizace,
- (a především) povinnost pro příjemce veřejných prostředků (vítěz veřejné zakázky, příjemce dotace, nájmu atd.) doložit svoji vlastnickou strukturu po fyzické osoby, včetně subdodavatelů. Srovnání neúčinného současného řešení transparentnosti u vítězů veřejných zakázek s řešením Nadačního fondu proti korupci (NFPK).

Zrušení anonymních akcií (konkrétně návrh příslušného zákona) bylo Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR schváleno 19. 2. 2013 a následně byl tento zákon postoupen Senátu.

Nutno říci, že schválená varianta neukládá povinnost zaknihování všech anonymních akcií v centrálním depozitáři nebo bance, a pro orgány činné v trestním řízení tak nebude vždy možné zjistit vlastníka akcií v reálném čase. Je to způsobeno tím, že je zde připuštěna možnost převedení *anonymních akcií* na *listinné akcie na jméno*. Seznam akcionářů, který má identifikovat vlastníky akciových společností (s listinnými akciemi na jméno) je neveřejným dokumentem vedeným společností samotnou, který je snadno manipulovatelný. Za jeho nevedení či neúplnost nebo nepravdivost údajů v něm obsažených navíc nehrozí žádná sankce. Elektronicky evidované akcie, se kterými se běžně obchoduje na finančních trzích, jsou daleko bezpečnějším, pohodlnějším a levnějším prostředkem i pro podnikatelské subjekty.

Ačkoliv aktuálně schválené řešení je vzdáleno od ideálního řešení, přece jenom hodnotíme kladně to, že anonymní akcie budou zrušeny. Za zmínku stojí totiž fakt, že *u veřejných zakázek dosahují společnosti s anonymními akciemi prokazatelně vyšších zisků (signifikantně o 23 % až 70 % dle studie Centra*

Obrázek 1

vrh pří-
novnou
dně byl

ivinnost
tráním
restním
ca akcií
zde při-
kcí na
terý má
í (s lis-
kumen-
snadno
ost nebo
nehroží
se kte-
ch, jsou
ím pro-

eno od
iě to, že
ojí totiž
'ečnosti
h zisků
Centra

aplikované ekonomie), než je tomu u společnosti s jinou vlastnickou strukturou [1], což není vysvětlitelné žádnými standardními ekonomickými faktory.

Druhé nezbytné opatření je povinnost pro právnické osoby, které získávají veřejné prostředky, doložit svou vlastnickou strukturu po fyzické osoby, včetně subdodavatelů.

Toto doporučení je zakotveno mezi jinými ve sborníku textu pracovní skupiny boje proti korupci Národní ekonomické rady vlády. Transparentnost vlastnické struktury až po fyzickou osobu zabrání tomu, aby osoba rozhodující o udělení veřejné zakázky byla zároveň skrytým vlastníkem vítěze veřejné zakázky, a tudíž i konečným beneficiem veřejných prostředků. V současné době tento typ střetu zájmů vedoucího k předražování veřejných zakázek nelze nijak prokázat (viz např. nemožnost dohledat a prokázat, kdo je vlastníkem firmy Haguess a konečným beneficiem peněz vyplacených za zakázku OPENCARD či to, zda Martin Roman vlastnil firmu Škoda Transportation, které jménem společnosti ČEZ udělil veřejné zakázky, nebo konečně kauza IZIP, kde nelze dohledat a prokázat, zda poslanci EP Ouzký a Cabrnch vlastnili firmu IZIP, které zajišťovali veřejné zakázky od VZP, atd.).

Důležitým předpokladem pro zavedení tohoto opatření je minimalizace nákladovosti a administrace. Zatížení zadavatelů bude nulové, pouze přepošlou vlastnické struktury příslušnému orgánu – ÚOHS, ev. FAÚ MF (Finančnímu analytickému útvaru Ministerstva financí), ČNB. Tento orgán pořídí software v hodnotě 1–5 milionů Kč, který bude schopen vytvořit přehledného „pavouka“ a kontrola vlastnické struktury pak zabere minimum času. Náklady příjemců veřejných prostředků budou nulové nebo maximálně v řádech stokorun, v případě velmi složitých vlastnických struktur v zahraničí v řádu tisícikorun (zejména náklady na překlad výpisů do češtiny).

Pokud by nějaká konečná fyzická osoba nebyla skutečným vlastníkem akcií společnosti a porušovala by povinnosti proti praní špinavých peněz, respektive jednala by skrytě pro třetí osobu, je pravděpodobné, že by se tato fyzická osoba dopouštěla trestného činu. I když takové jednání nelze obecně vyloučit, daná osoba (tzv. „bílý kůň“) podstupuje obrovské riziko trestněprávního jednání a odpovídajícího postihu.

Nutno podotknout, že podobně postupuje Česká národní banka vůči komerčním bankám a finančním institucím, které povinně musí doložit svoji vlastnickou strukturu až po fyzické osoby. Samozřejmostí je zajištění souladu tohoto legislativního opatření s evropskou legislativou.

Závěrem:

Vycházíme z předpokladu, že politické strany jsou pod silným lobbistickým tlakem různých mocenských

struktur, a proto je povinností nevládních organizací a veřejnosti stát se protipólem k těmto strukturám a přinutit politiky, aby tato dvě nezbytná opatření přijali.

Literatura:

[1] *Ziskovost firem s listinnými akciemi na majitele ve veřejných zakázkách.* Centrum aplikované ekonomie, Praha, 30. 8. 2011. http://www.zindex.cz/data/2011-08-30-studie_listinne-akcie-na-majitele-ve-verejnych-zakazkach.pdf. Cit. 2013-02-26.

Autor:

Janusz Konieczny je projektový manažer Nadačního fondu proti korupci (NFPK).

Kontakt: janusz.konieczny@nfpk.cz

